

М. ЛЕВИЕВ, ДОРА БЕНЕВА
ПАЗЕТЕ СИ ОЧИТЪ

chitanka.info

Зрението е най-голямото богатство, което притежава човекът.

То е скъп дар, даден от природата, за да му отвори вратата на най-върховната радост в живота — слънцето, светлината.

Но хиляди деца, хиляди млади хора пълни с жизнени сили, са лишени от този скъпоценен дар. А колко стари хора изживяват последните години от живота си в мрак и отчаяние.

Непоносимо тежко е бремето на слепотата.

Едни се раждат съвършено слепи и при тази слепота в повечето случаи играе роля наследствеността, други загубват зрението си в най-ранно детство или пък в по-късната възраст.

Като наследствени, вродени заболявания на очите могат да се смътат следните: много малко око, много голямо, албинизма, пълната цветна слепота, частичната цветна слепота, глаукомата, пигментозния ретинит, глиомата, помътняване на лещата, спадналите клепачи, многобройни заболявания на роговицата, на ретината, нощната слепота, наследственият трептения на очите, смущенията в рефракцията на очите: късогледство, далекогледство, пръчкогледство (астигматизъм) и много, много други.

Болни родители раждат много често болни деца (като предават по наследство на децата си болестите на очите, от които те самите страдат: напр., късогледство, далекогледство и др. Родители пък със здрави очи, но с други вътрешни заболявания, раждат, благодарение на тези свои заболявания, слепи деца или деца предразположени към очни страдания.

В наследствеността най-голяма роля играе сифилисът.

Сифилисът е страшна болест, която поражда всички органи, а особено предпочита очите. Родители сифилисти раждат неджгави, малко жизнеспособни деца с всевъзможни деформации на очите, а много често съвършено слепи или с заболявания, които с растението на детето се развиват и унищожават съществуващото зрение. Най-често проява на наследствения сифилис е дълбокото заболяване на роговицата, така наречената кератитис паренхиматоза. Това заболяване напада в младата възраст, между 2 — 5 години.

Кератитис паренхиматоза се придружава обикновено и от други заболявания: на костната система, зъбит, ушит (глухота) и др. заболявания, които красноречиво говорят за наследствен сифилис. Сифилисът не щади нито една част на окото.

Голѣма е отговорността на родителитѣ-сифилистици предѣ поколѣнието.

Тѣ завещаватъ тежко наследство на своитѣ деца, но и наказанието за тѣхъ не е по-малко: да знаятъ, че тѣ единствени сж виновни за нещастията на децата си. Ето защо, болни отъ сифилисъ не трѣбва да се женятъ, преди да сж се лѣкували продължително и систематично, и само съ разрешението и съвета на лѣкаря, да встѣпятъ въ бракъ. Нелѣкуването на родителитѣ както и нередовното и краткотрайно лѣкуване, причинява най-често ослѣпяване на родителитѣ и на децата. Когато пъкъ детето се роди сифилистично, незабавно трѣбва да бжде лѣкувано. Навременно и систематично лѣкуване може да даде абсолютно оздравяване, както на заболѣлия организъмъ, така и на болнитѣ очи. Сифилисътъ сжщо може да се предаде на очитѣ чрезъ цѣлувка отъ лица, които иматъ сифилистично заболяване въ устата.

Хора, болни отъ туберкулоза, сжщо не трѣбва да създаватъ поколѣние, защото, деца родени отъ туберкулозни родители, въпрѣки че не се раждатъ туберкулозни, но сж нежизнеспособни и предразположени на постоянни очни заболявания.

Друго страдание, което дава много голѣмъ процентъ слѣпота у новороденитѣ и за което голяма отговорностъ носятъ родителитѣ, е трипера на очитѣ. Когато майката страда отъ триперъ детето може да се зарази при самото раждане, като очитѣ му се заразяватъ отъ гнойния секретъ на гинеталитѣ на майката, или, ако следъ раждането зацапани предмети отъ гнойта дойдатъ въ съприкосновение съ очитѣ на новороденото.

На втория, третия день отъ раждането, очитѣ сж пълни съ гной, клепачитѣ подути, зачервени, гнойта заразява роговицитѣ, може да ги стопи, да ги унищожи цѣлитѣ и детето да ослѣпѣе за винаги. Ето защо, майки, болни отъ тази страшна за детето болестъ, лѣкувайте себе си навреме, а ако детето е вече заболѣло, съзнавайки опасността да имате слѣпо дете, съветвайте се съ лѣкарь незабавно, защото нелѣкуването води къмъ сигурно ослѣпяване, а лѣкуването (ако е на време) къмъ пълно оздравяване.

Необходимо е да се взематъ предпазителни мѣрки при всѣко новородено.

Винаги, веднага следъ раждането, да се капне въ очитѣ на новороденото отъ лѣкаря или акушерката 2% разтворъ отъ сребърень нитратъ.

Трѣбва да се има предвидъ, че не всѣко гнойно възпаление, зачервяване, сълзене у новороденото се дължи на триперна зараза. Въ всички тѣзи случаи родителитѣ трѣбва да се посъветватъ съ лѣкарь.

Много често у новороденитѣ очичкитѣ сълзятъ — това сълзене може да се дължи сжщо и на запушване на слъзно-носния каналъ. Лѣкува се много добре съ разширение на канала.

У кърмачетата, при изкуствено хранене, или недостатъчно хранене, много често се явяватъ заболявания на очитѣ, които заболявания могатъ да дадатъ пълно загубване на зрението.

По-късно къмъ 6–7 месеца, нѣкои деца не посѣгатъ къмъ подаденитѣ имъ предмети, не фиксиратъ. Такива деца на видъ съ чисти, ясни очи, не виждатъ добре. Тѣ страдатъ често пжти отъ вродено перде или друго страдание, при което като се взематъ мѣрки навреме, детето проглежда.

Слѣпотата въ ранна възраст се дължи още на прекарана инфекциозна болестъ, най-често дифтеритъ, шарка, скарлатина, тифусъ, менингитъ. При тѣзи болести, паралелно съ общото лѣчение, трѣбва да се обърне голѣмо внимание на заболѣлитѣ очи, защото много често следъ оздравяването, тѣ сж, които носятъ страшния отпечатъкъ презъ цѣлия животъ на прекараната болестъ. Такава инфекциозна болестъ, която причинява тежки поражения на очитѣ и на която заслужава да се обърне сериозно внимание е дифтерита. Дифтеритътъ поражява очитѣ по 2 пжтя: 1) директно, като заразата се настанява въ лигавитѣ ципи на самитѣ очи, и по нервенъ пжтъ, като дифтеритнитѣ бацили съ своитѣ отрови причиняватъ парализа на акомодацията (децата не могатъ да четатъ, да пишатъ — затруднено е гледането на близко разстояние, получаватъ сжщо парализи на очнитѣ мускули, обикновено и на дветѣ очи), придружени често съ парализа на мекото небце. Тѣзи парализи могатъ да минатъ за 4 до 6 седмици. Необходимо е засилване на детето, чистъ въздухъ, силна храна, инжекции и др., мѣрки, които трѣбва да бждатъ предписани отъ лѣкаря. Много по-сериозно е заболяването на очитѣ, когато дифтеритътъ нападне лигавитѣ ципи на самото око и се прояви въ по-тежка форма. Тогава дифтеритътъ може да причини пълна и

непоправима слѣпота. Заразата се предава или отъ страдащитѣ отъ дифтеритѣ на лигавитѣ ципи (носа, гърлото) или пъкъ чрезъ вещи замърсени съ дифтеритна зараза, или чрезъ здрави лица, които сж въ съприкосновение съ дифтеритно болни.

Дифтеритътъ на очитѣ представлява гнойно възпаление на лигавитѣ ципи, дължащо се на зараза съ дифтеритния бацилъ на Льофлеръ. Характерно е за дифтеритното заболяване образуването на мембрани (ципи) върху заболѣлото мѣсто.

Когато дифтеритния бацилъ попадне въ окоето при леката форма — окоето се зачервява, неможе да гледа свѣтлината, клепачитѣ се много подуватъ, отдѣлятъ се гнойни секреции върху лигавицата на клепачитѣ секретътъ образува сиво бѣли-мембрани (ципи), които лесно се отдѣлятъ. Като се махне мембраната отдолу подъ нея лигавата ципа е силно подута, зачервена, кървяща. Страданието трае около 2 седмици и може да премине безъ тежки последици за очитѣ. Съвсемъ другояче стои въпросътъ съ тежката форма.

Кратко време следъ заразяването, се явява силно бурно възпаление. При тази форма на възпаление, клепачитѣ се много подуватъ, почти затварятъ очитѣ, силно сж зачервени, горещи, много болезнени, твърди и обръщането имъ е почти невъзможно. Отъ окоето тече гнойна отлжчка. Възпалителнитѣ явления при тежката форма не се развиватъ на повърхността на лигавата ципа на клепачитѣ, а вжтре въ самата тъканъ, като заразениѣ мѣста се подлагатъ на некротизиране — умирање. На мѣстото на умрѣлата тъканъ се образуватъ ржбци, които свиватъ, изкривяватъ, обезобразяватъ клепачитѣ. Възпалителнитѣ явления нападатъ и лигавицата на ябълката. По такъвъ начинъ се нарушава нормалното кръвообращение, вследствие на което се прекъсва храненето на роговицата. Така се създаватъ условия за образуване на рани по роговицата. Ако тѣзи рани заздравяватъ, на тѣхно мѣсто се получаватъ бѣли непрозрачни петна, които споредъ голѣмината си, намаляватъ повече или по-малко зрението. Понѣкога ранитѣ сж толкова голѣми, че обхващатъ цѣлата роговица и я унищожаватъ напълно. При тежката форма лимфатичнитѣ жлези по шията и предъ ушитѣ се подуватъ. При тази форма страда не само окоето.

Болнитѣ сж бледи, отпаднали, температурата е повишена. Слабитѣ и неиздържливи деца нѣкога даже умиратъ.

Отъ дифтеритното заболяване на очитѣ страдатъ повече децата и то най-много между 2 и 8 години. Възрастнитѣ боледуватъ по-рѣдко и въ по-слаба форма. Като се има предвидѣ начина на заболяването, въ връзка съ него ще става и предпазването.

Да се избѣгва съприкосновението съ болни отъ дифтеритѣ, а сжщо и съ хора, които се грижатъ за дифтеритно болни. При всѣко заболяло око, кждето има съмнение за дифтеритѣ, незабавно да се превърже здравето око и да се покаже болния на лѣкарѣ. Всички вещи, които сж били въ досегѣ съ дифтеритно болни да се поставятъ на щателна дезинфекция; непотрѣбнитѣ вещи (памукѣ, книги, кърпи) да се изгорятъ. Тѣзи, които се грижатъ за дифтеритно болни да пазятъ ржцетѣ си чисти и да избѣгватъ въобще пипането на очитѣ си. Инжектирането на дифтеритенѣ серумѣ дава отлични резултати. На време взети мѣрки при лѣкуване на дифтерита въ очитѣ, може да даде пълно оздравяване и запазване на очитѣ.

Страданието, което съпжтствува детската възраст и което може да се смѣта като заболяване, даващо най-голѣмѣ брой слѣпи, е лимфатизма на очитѣ. Както казахме и по-горе, туберкулознитѣ родители раждатъ деца предразположени къмъ постоянни заболявания на очитѣ — най-често лимфатични. Предразположението и лошитѣ хигиенични условия сж главнитѣ фактори за заболяването и разпространяването на лимфатичнитѣ заболявания. Хиляди и хиляди деца, наследственно обременени, принудени да живѣятъ въ влажни, безѣ слънце и въздухѣ жилища, недохранени, ставатъ жертва на скрофулозата. Ще ги видите тѣзи малки нещастници съ подути, особено на шията жлѣзи, съ силно зачервени подути клепачи, плашещи се отъ свѣтлината, която прѣчи на болнитѣ имѣ очи, въ очитѣ съ пжпки, рани и гнойни секречии, съ зачервени и подути носове, боледуващи години подредѣ да скитатъ отъ една болница на друга. Отъ всички очнострадуящи лимфатично болнитѣ сж най-честитѣ пациенти, защото, за да се премахне тази болестъ сж необходими много нѣща: коренно промѣняне на хигиеничните условия, а това е много трудно, понеже лимфатичното заболяване се среща предимно въ бедната класа. Родителитѣ не могатъ да промѣнятъ условията въ кжщи, сжщо така нѣматъ възможности да водятъ децата си на прегледѣ или пѣкъ, когато ги заведатъ при лѣкарѣ, болестъта е толкова напреднала, че е унищожила голѣма частъ отъ зрението. А най-тежкото

е тамъ, че тѣзи деца носятъ причината въ своята плътъ и кръвъ, наследена отъ болнитѣ си родители.

Заболяване, което сѣщо се явява въ детската възраст (първитѣ 4 години) и което въ повечето случаи причинява смъртъ на детето е глиомата. Глиомата е злокачествено новообразувание изходящо изъ ретината на окото и развиващо се на почва на вродено предразположение. Страданието се открива обикновено отъ майката. Тя се явява при лѣкаря и разправя, че окото на детето свѣти като на котка. Ако лѣкарътъ не вземе нуждитѣ мѣрки, не само че окото ослѣпява, но и детето умира, защото тумората отъ окото се разраства и напада мозъка.

Нечистото държане, болеститѣ на кожата, носа, коситѣ, даватъ често заболяване на очитѣ.

Друго страдание, което се среща повече въ бедната класа, и при което наредъ съ инфекциозния му произходъ, нѣкои автори търсятъ връзка съ лимфатизма е трахомата. Трахомата е страшна болестъ, силно заразителна, траеща понѣкога цѣлъ животъ и причиняваща поражение на очитѣ, които обикновено унищожаватъ зрението. Трахомата почва въ повечето случаи незабелязано: очитѣ глождатъ, гноясватъ, свѣтлината имъ прѣчи. Болнитѣ обикновено не обръщатъ внимание на заболяванетоъ си, а въ това време болестъта бавно, но сигурно напредва, клепачитѣ се подуватъ, образуватъ се зрънца на вътрешната имъ страна и гнойни отдѣления отъ начало слаби, въ последствие въ голѣмо изобилие. Възпалителнитѣ явления преминаватъ върху роговицата, зрението силно намалява. Тогава болнитѣ търсятъ лѣкарска помощъ, но болестъта е вече много напреднала а презъ всичкото време на боледуванетоъ, болнитѣ не сж взели никакви мѣрки за опазване околнитѣ. А почти всѣка вещь, съ която се е обслужвалъ трахоматозния, може да е зацапана съ гнойнитѣ секречии и да бжде източникъ на зараза. Ето защо болнитѣ отъ трахома трѣбва да иматъ пълното съзнание за моралната отговорностъ, която носятъ и да пазятъ околнитѣ отъ зараза. Никога вещи на трахоматозенъ: кърпа за лице, дрехи да не се употребяватъ отъ други лица. Особено голѣма е опасностъта отъ заразяване въ училищата, пансионите, казармитѣ. Необходимо е да се прави медицински прегледъ въ поменатитѣ заведения.

Въ чужбина има специални училища за трахоматозни деца. Болнитѣ трѣбва да се лѣкуватъ и да не се отчайватъ отъ бавността на оздравяването. При не лѣкуванитѣ случаи не само че се загубва въ повечето случаи зрението, но клепачитѣ спадатъ надолу и се изкривяватъ. Изкривенитѣ навътре мигли дращятъ роговицата и правятъ рани по нея. Очитѣ изглеждатъ мънички, постоянно пълни съ гной, така че и външния видъ на болния е обезобразенъ.

Особено за отбелязване сж неправилноститѣ въ зрението: като кжсогледство, далекогледство, астигматизъмъ, разногледство. Тѣзи аномалии се откриватъ въ по-късната възраст, тогава когато децата започнатъ да гледатъ наблизо — да четатъ и пишатъ. Въ тази възраст се проявява най-често кривогледството, и то е резултатъ на не еднаквото виждане съ дветѣ очи: когато сжществува голѣма разлика въ дветѣ очи — едното съвсемъ нормално или много по-слабо отъ другото, или съ едното око детето вижда добре на близо, а съ другото на далечъ, тогава, понеже не може да си служи съ дветѣ очи едновременно, детето започва да работи само съ здравето око, като изключва отъ задружната работа по-слабото око. Последното се изкривява на страна и съ време отъ негледане престава да вижда. Много малко родители водятъ децата си навреме при лѣкаръ, като се надѣватъ, че кривогледството ще мине отъ само себе си.

Навременното слагане на очила поправя разногледството и запазва и дветѣ очи годни за работа. Ако до 12 год. възраст кривогледството не може да се поправи съ очила, тогава това може да стане по оперативенъ начинъ.

Безброй упорити главоболия, които се отдаватъ на други заболѣвания и се лѣкуватъ безрезултатно, се дължатъ често пжти на смущения въ очитѣ и преставатъ съ слагане на очила.

Слабото зрение на децата проличава най-често въ училищната възраст. Деца съ слаби очи не виждатъ на черната дъска, навеждатъ се много надъ книгата, уморяватъ се при работа, оплакватъ се отъ чести главоболия, особено деца, които страдатъ отъ далекогледство. Тази картина се изразява особено силно у деца слаби, анемични недохранени. Тѣ не могатъ да следятъ уроцитѣ, и оставатъ назадъ въ учението си. Много деца наследяватъ слаби очи отъ родителитѣ си, или предразположени къмъ очно заболяване: кжсогледство, далекогледство и астигматизъмъ.

Кжсогледството може да е вродено (наследствено може да се предаде определна форма кжсогледство и да се проследи въ цѣли поколѣния). Но въ повечето случаи е придобито. Придобива се най-често и бърже прогресира въ ученическата възраст — ето защо говори се повече за „училищно кжсогледство“. Училищната възраст е най-благоприятното време за проявяване и за прогресиране на съществуващото кжсогледство. Много фактори влияятъ за получаването на кжсогледство: лоши хигиенични условия, недостатъчна свѣтлина, продължително работене наблизо, дребенъ, неясенъ шрифтъ, предразположение, крехкъ организъмъ, лоша недостатъчна храна.

Като се знае всичко това, трѣбва на всѣко кжсогледство да се обърне сериозно внимание, понеже прогресирането му води до тежки измѣнения въ очитѣ, които намаляватъ работоспособността на индивида, а понѣкога предизвикватъ отлепяне на ретината и слѣпота.

Отъ голѣма важностъ при кжсогледството е избирането на професия. Кжсогледитѣ не трѣбва въ никой случай да избиратъ професия, съпроводена съ тежка и продължителна работа на близки разстояния.

Дългъ се налага на родители и учители да контролиратъ зрението на децата.

На време направена корекция съ очила, дава зрение на очитѣ и предпазва отъ прогресирането на кжсогледството и далекогледството.

Голѣмо заблуждение е да се мисли, че слагането на очила е вредно за очитѣ. Очила точни, на време предписани отъ лѣкаръ, съ лѣкарство и то необходимо. Често пжти, когато лѣкарътъ предприше очила на нѣкое дете, майката казва: „не ми се иска да сложи детето отъ сега очила, ще свикне съ тѣхъ и ще му отслабнатъ очитѣ“. Колко много съ хората, които дължатъ своето голѣмо кжсогледство и далекогледство на това, че не съ сложили на време очила. Както споменахме по-рано отъ голѣмо значение е свѣтлината, при която се работи. Ако работата се извършва при изкуствено освѣтление (електрическо) необходимо е то да наподобява дневната свѣтлина, значи да е достатъчно силно, за да позволява ясно виждане. Особено голѣмо значение има доброто освѣтление при писане, четене, чертане. Ламбата на работната маса трѣбва да бжде поставена на такава височина, че крайнитѣ лъчи, които падатъ отъ нея на очитѣ, да

склучватъ жгълъ най-малко 30 градуса. Освѣтлението трѣбва да бжде равномѣрно, т.е. да нѣма по-тъмни и по-свѣтли кжтчета въ стаята; това може да се постигне като гори ламбата на работната маса, а сжщо и ламбата за общото освѣтление на стаята. Равномѣрното освѣтление и избѣгване заслѣпяването на очитѣ съ силна свѣтлина се постига съ абажуръ. Той може да бжде стѣкленъ отъ матово или млѣчно стѣкло. Най-добри сж млѣчните конически абажури, боядисани отгоре зелено, въ вжтрешността на които се поставя електрическата крушка напълно скрита отъ погледа. За да се предпазимъ отъ ултра виолетовитѣ лжчи, абажурътъ трѣбва да е дебелъ 3–4 мм.

За по-добро упазване на очитѣ добре е ученицитѣ да се приучатъ да пишатъ съ отвесенъ (правъ почеркъ). Правия почеркъ отъ хигиенична гледна точка е най-добъръ.

При него тѣлото се държи право, по такъвъ начинъ се избѣгватъ порочнитѣ изкривявания на грѣбначния стѣлбъ (дефектъ, отъ който страдатъ повечето ученици). При правия почеркъ тѣлото е право, очитѣ сж еднакво отдалечени отъ книгата. При полегатия почеркъ всички тѣзи положения не се спазватъ: главата е изкривена на една страна, следствие на това, едното око (дѣсното) е по-близо до книгата, гледането на дветѣ очи не е еднакво — като резултатъ на това се явява една разлика въ зрението на дветѣ очи (дѣсното око става по-жсогледо отъ лѣвото). Положението на книгата, върху която се пише, е сжщо отъ значение. При правия почеркъ книгата трѣбва да се държи въ срдната линия на тѣлото. Необходимо е въ училището да се обърне внимание на чиноветѣ. Тѣ трѣбва да отговарятъ на съответния ръстъ на ученика, така че той да стои удобно и положението на тѣлото да бжде право. Учебницитѣ да иматъ едъръ и ясенъ шрифтъ, за да не се напрѣгатъ очитѣ при работа. Родителитѣ и учителитѣ да следятъ щото ученикътъ да не навежда главата си близко до книгата и тя да стои далече отъ очитѣ най-малко на 30 см. Ученикътъ да не носи тѣсни яки, понеже всѣкакъвъ застои на кръвъ въ главата увеличава жсогледството. Да се изследва зрението на ученицитѣ, като се корегиратъ навреме дефектитѣ съ очила. Очилата даватъ не само зрение на окото, но го предпазватъ отъ евентуални усложнения.

Нормално, съ възрастта 45–50 год. даже у хора, които сж имали до тогава добро зрение, се явява така наречената презбиопия или старческо гледане. Способността на очитѣ при презбиопия да гледатъ

на близко се намалява. Такива хора не виждатъ добре на близко, а за да виждатъ ясно отдалечаватъ книгата отъ очитѣ си. Отъ началото презбиоптъ при по-добро освѣтление все още може да работи, като отдалечава работата отъ очитѣ си, но по-нататкъ идва моментъ, когато работата става невъзможна, буквитѣ започватъ да бѣгатъ, да се сливатъ. Явява се тежестъ въ главата и очитѣ, ржбоветѣ на клепкитѣ се зачервяватъ; чувствува се неприятна сухота въ очитѣ, явява се сълзене, парене и силна умора, която кара презбиопа да затваря очитѣ си, та по такъвъ начинъ да имъ даде временна почивка. Често пжти презбиопията дава главоболие, не повлияващо се отъ никакви прахове.

За да се избѣгнатъ всички тѣзи неприятни усѣщания и за да бжде презбиоптъ въ състояние да работи на близо, необходими сж точни очила, предписани отъ лѣкаръ.

Въ старческата възраст се явява и пердето — помътняване на лещата. Безъ видими причини, безъ да боли или да се зачервява окото, зрението постепенно намалява, докато болнитѣ престанатъ да виждатъ. Винаги при такова намаление на зрението трѣбва да се иска съвета на лѣкаря, защото не всѣко премрежване и недовиждане е перде. При обикновеното перде, ако се направи операция, болнитѣ проглеждатъ.

Но има и едно друго заболяване наречено глаукома или зелено перде. То може да се яви съ кризи отъ силно зачервяване на окото, болки въ окото, главоболие, виждане на цвѣтни кръгове около запалената ламба. Пристѣпитѣ по нѣкога сж толкова силни, че болнитѣ търсятъ лѣкарска помощъ. Но понѣкога това страдание се развива много коварно. Явява се само отъ време на време замрежване предъ болното око, постепенно намаляване на зрението до пълното му загубване. Понеже болнитѣ мислятъ, че се касае за обикновено „перде“, чакатъ да узрѣе и търсятъ лѣкарска помощъ, когато зрението е почти или съвсемъ загубено. Но какъвъ е ужасътъ и отчаянието на такива болни, когато лѣкарътъ имъ каже, че сж много закъснѣли и че тази болестъ може да се лѣкува успѣшно, само ако се почне навреме лѣкуването.

Честото сълзене е въ повечето случаи симптомъ, че сж запушени сълзнитѣ канали, а нѣкога, че сж заболѣли сълзнитѣ торбички. Когато тѣ сж болни едно незначително одраскване на роговицата, може да внедри намиращитѣ се въ слъзната торбичка бактерии въ раничката на роговицата, последната да загной и окото да ослѣпѣе. Ето защо, при

всѣко сълзене, залепване на окото да се иска съвета на лѣкаря, за да се види, дали се касае за обикновенъ катаръ на лигавитѣ ципи или има гнойно заболяване на сълзнитѣ торбички, или запушване на сълзния каналъ. Ако се укаже, че е загноила слъзната торбичка, като се има предвидъ опасността, която тя представлява за окото, то тя трѣбва да се отстрани незабавно оперативно.

При разстройство въ общото хранене: слаба недостатъчна храна, особено бедна отъ къмъ витамини и тлъстини, както това става при дългитѣ пости, се получава изсъхване на роговицитѣ. Такова изсъхване на роговицитѣ може да се получи и при други заболявания: дифтеритѣ, изгаряния, трахома. Червата съ своитѣ токсини могатъ сжщо да служатъ като източникъ за зараза на очитѣ, а най-вече паразититѣ, които живѣятъ въ тѣхъ: свинската, говеждата, кучешката тения (ехинокока) криватъ голѣма опасностъ за очитѣ.

Тежки заболявания въ очитѣ даватъ сжщо болеститѣ на обмѣната на веществата въ организъма: диабетъ, анемия, подагра, левкемията. Хора съ болни бжбреци сж изложени на чести очни заболявания. Внезапно ослѣпяване и на дветѣ очи може да се дължи на уремично заболяване — резултатъ на бжбречно заболяване.

Уремичната слѣпота може да се яви изведнажъ, но може да премине напълно, и зрението да се възвърне. Заболяванията на бжбрецитѣ у бременни жени могатъ да дадатъ тежки поражения въ очитѣ, поради което да се наложи спѣшно прекжсване на бременността. Заболяването на очитѣ у бременнитѣ въ връзка съ бжбрецитѣ е сигналъ, че живота както на майката, така и на детето, се намиратъ въ опасностъ. Тѣзи заболявания иматъ тенденция да се повтарятъ при всѣка бременностъ, ето защо, като се има предвидъ гореказаното, дългъ се налага на всѣка бременна жена често да контролира урината си и да се съветва незабавно съ лѣкаря, особено ако има притъмнявания предъ очитѣ. Препоръчва се на такива жени да избѣгватъ нова бременностъ. Всички форми на бжбречно страдание могатъ да дадатъ усложнения на очитѣ. Най-често това става при хроническитѣ нефрити, съпроводени съ албуминъ (дори следи) въ урината и високо кръвно налѣгане. Бжбречнитѣ заболявания нападатъ най-чувствителната частъ на очитѣ — ретината. Заболяванията на ретината не се проявяватъ съ бурни явления и изведнажъ, а постепенно. Болниятъ се оплаква отъ мъгла предъ очитѣ. Зрението и на

дветѣ очи намалява. Има често смѣна въ подобрене и влошаване на зрението. Понѣкога се явява кокоша слѣпота (виждане по-лошо, когато се свечерява), неразпознаване на цвѣтоветѣ. Когато заболѣятъ очитѣ въ връзка съ бжбрецитѣ, трѣбва да се знае, че и тукъ, както при бременнитѣ, животътъ е въ опасностъ. Отокътъ на клепачитѣ е единъ отъ първитѣ симптоми на бжбречно заболяване, но не винаги се явяватъ тѣзи отоци. Пиелитътъ, циститътъ сжщо могатъ да нападнатъ очитѣ по кръвенъ пжтъ. Заболяванията на носа, синуситѣ, ушитѣ, сливицитѣ, зжбитѣ, стомахътъ, нервната система, черния дробъ и др., могатъ да служатъ като източникъ за заболяване на очитѣ.

Въ последно време се говори много за огнищната инфекция. Многобройнитѣ изследвания въ тази насока сж довели до резултати, че заболяванията на сливицитѣ, били тѣ остри или хронически и заболяванията на синуситѣ, зжбитѣ, сж огнища за инфекции, въ очитѣ. Като последица отъ тѣзи инфекции се получаватъ безброй много заболявания, нападащи почти всички части на очитѣ: възпаление на ириса, на склерата, катаракта, загнояване на цѣлото око — много отъ тѣзи заболявания завършватъ съ пълно унищожение на окото. Наблюдавани сж многобройни случаи отъ често повтарящи се заболявания на ириса или отъ заболявания, които сж преминавали невѣроятно бързо следъ изваждането на сливицитѣ, лѣкуване на синуситѣ или изваждане на боленъ зжбъ. Инфекцията става по кръвенъ пжтъ. Както остритѣ заболявания на сливицитѣ (ангини) така и хроническото имъ възпаление, сж източникъ на огнищната инфекция. При всѣки хронически и често повтарящъ се случай отъ заболяване на очитѣ, налага се щателно изследване на сливицитѣ, и, ако се окаже, че сж източникъ на заразата, необходимо е да се извадятъ незабавно. Сжщото се отнася и до болнитѣ зжби.

Почти всички инфекциозни болести наредъ съ пораженията, които даватъ въ цѣлия организъмъ, засѣгатъ и очитѣ. Очните усложнения, дължащи се на инфекциозни страдания сж толкова многобройни и толкова разнообразни, че не е излишно да се кажатъ нѣколко думи за тѣхъ.

Инфекциознитѣ болести: шарката, скарлатината, маларията, инфлуенцата, менингита, ревматизма, тифуза, дифтерита, нападатъ очитѣ, като се локализируютъ въ самото око или пжкъ действуватъ на очитѣ чрезъ токсинитѣ си (отровитѣ).

Заболяванията на сърдцето, кръвоноснитѣ сѣдове (особено артериосклерозата) даватъ сериозни заболявания въ очитѣ.

Смущение въ храносмилателната система (силнитѣ диарии, чревния катаръ у децата, недостатъчното хранене у децата, особено на кърмачетата) или изкуственото имѣ хранене, даватъ сериозни заболявания въ очитѣ.

Алкохолътъ и никотинътъ сѣ отрови, които сѣщо не щадятъ очитѣ. Тѣзи две отрови вървятъ обикновено рѣка за рѣка. Алкохолътъ е отрова на клеткитѣ на човѣшкия организъмъ. Действието му се обяснява съ свойството му да разтваря липоидното вещество на клетката. Ето защо най-чувствителнитѣ къмъ алкохолната отрова сѣ тъкани, богати съ липоидно вещество — и това сѣ нервната система, сърдцето, кръвоносната система. Наредъ съ многобройнитѣ нервни заболявания, предизвикани отъ алкохола, много често заболява зрителния нервъ. Особено тежки сѣ пораженията, когато отровата се поема продължително време, било то даже и въ не много голѣми количества. При алкохолнитѣ хронически отравяния главна роля играе етиловия алкохолъ. Но най-тежитѣ зрителни смущения, а по нѣкога и смъртъ, дава метиловия алкохолъ.

Алкохолътъ за едни хора е по-силна отрова, а за други по-слаба, това зависи отъ здравословното състояние и индивидуалното предразположение на организма, а сѣщо и отъ възрастта. Вредното влияние се усилва, ако алкохолътъ се приеме на празенъ стомахъ, следъ безсънна нощъ, физическата умора и най-вече продължително време. Отравянето може да бѣде остро или хроническо. При остро отравяне на очитѣ съ алкохолъ, болния чувствува болки въ орбитата, главоболие, болки, при движение на очнитѣ ябълки. Болестъта започва бързо съ ясно забелѣзано отъ пациента намаление на централното и периферично зрение, достигащо до пълна слѣпота, която, ако се лѣкува, може да мине, като се запази периферичното зрение, а централното се загубва. По-тежки сѣ пораженията на очитѣ при хроническото отравяне съ алкохолъ. Заболяването на очитѣ започва бавно, толкова незабелязано за пациента, че той не е въ състояние да посочи началото на болестъта. Явява се най-напредъ замайване предъ очитѣ, особено на свѣтлина. Обикновено заболяватъ дветѣ очи. Характерно е, че се засѣга централното зрение. Болнитѣ се оплакватъ, че не виждатъ презъ деня добре, а особено вечеръ, мѣчно различаватъ

дребни предмети, не могат да четатъ, да виждатъ зеления и червения цвѣтъ. Зрението полека-лека намалява до минимумъ и често свършва съ атрофия на зрителния нервъ. Алкохолътъ дава заболяване на ретината, на очнитѣ мускули и др. Той предразполага къмъ заболяване отъ артериосклероза, която пъкъ дава редица заболявания на очитѣ. Горе казаното се отнася и до хроническото отравяне съ никотинъ. Никотинътъ е особено опасенъ за диабетици, понеже при диабета съпротивляемостта на нерва къмъ никотина се силно понижава. Дветѣ отрови алкохола и никотина вървятъ обикновено заедно. Децата на алкохолицитѣ се раждатъ често слѣпи или съ предразположение къмъ очни страдания. Алкохолната слѣпота у хора, които пиятъ ракия е най-честа.

Сжщо така, много вреденъ е никотина за бременитѣ жени. Поетъ дори и въ малки количества, той действува като отрова. Никотинътъ се констатира при бременни жени пушачки въ около плодната вода, а сжщо и въ самия плодъ. Понеже никотина преминава и въ млѣкото на майката, то майка, която кърми, не трѣбва никога да пуши. При хронични отравяния на майката съ никотинъ, децата се раждатъ по-слаби, и неустойчиви, и предразположени къмъ заболяване, а най-често, къмъ очни заболявания.

Хроническото отравяне съ олово дава понѣкога заболяване на очитѣ. Поразява се зрителния нервъ. Може да се получи пареза на очнитѣ мускули.

Срещатъ се отравяния съ хининъ, които даватъ сериозни заболявания на очитѣ, особено при вземане на голѣми дози хининъ.

У женитѣ се среща често порочната практика да предизвикватъ абортъ съ вземане вжтрешно хининъ. Хининовото отравяне може да даде силно намаление на зрението — атрофия на зрителния нервъ, намаление на зрителното поле до пълна слѣпота. Сжщо отравяне на очитѣ може да има отъ препарати, които съдържатъ салицилова киселина, ерготинъ, отоксилъ, оптохинъ, вжглероденъ окисъ. Хронически отравяния даватъ иодоформа, тиреиодина, хлоръ хидрата, сѣроводорода (употребява се при вулканизирание на каучукъ), динитробезолъ (при работа въ фабрицитѣ за патрони). Отравянето съ нафталинъ дава катаракта (перде). Йода — възпаление, сълзене, отокъ на клепкитѣ. Сантонинътъ, който се дава на децата противъ глисти — даденъ въ по-голѣма доза, може да даде отравяния — болнитѣ виждатъ

всичко въ жълтъ цвѣтъ. Отравянето съ лоши мяса — риба, шумка даватъ тѣй нареченото отравяне ботулизъмъ, при което заболяване се явява пареза на очнитѣ мускули.

Очитѣ сж постоянно изложени на вѣншни влияния: атмосферни злополуки.

Въ детската възраст, благодарение на слабия надзоръ на родителитѣ, децата при разни игри, нараняватъ сами очитѣ си, или се нараняватъ едно друго: съ играчки, камъчета хвърлени съ пражки, съ запалки, съ вретена (по селата), съ бомбички, ножчета и др. предмети. Предметитѣ, съ които се наранява окоето сж често замърсени.

Особено внимание трѣбва да се обърне на тѣзи наранявания, при които става пробивъ на очната ябълка. При тѣхъ бактериитѣ нахлуватъ въ вжтрешността на окоето, тамъ тѣ намиратъ благоприятна срѣда за развитие, следствие на което окоето сериозно заболява и ослѣпява въ повечето случаи. Но нещастieto не свършва тука, понеже едно око ослѣпѣло отъ раняване представлява голѣма опасностъ за заболяването и ослѣпяването на другото око. Другото око заболѣва по симпатия — и отъ тамъ това страдание, при което едно око заболѣва и ослѣпява, вследствие нараняване на другото око носи името „офтальмия симпатика“. Заболяването на здравото око може да се появи обикновено 10 дни или до 7–8 седмици следъ нараняване на другото око, но има наблюдавани случаи, когато се е развила офтальмия симпатика 20 год. следъ нараняването.

Ето защо, при всѣко нараняване необходимъ е лѣкарски прегледъ, и ако лѣкарътъ даде мнение, че нараненото око е напълно загубено и трѣбва да се извади, за да се спаси другото, то това трѣбва да се направи незабавно. Само по този начинъ може да се избѣгне офтальмия симпатика.

Едно трѣбва да се знае, че никой лѣкаръ нѣма да пристѣпи къмъ изваждане на едно око, ако не е сигуренъ, че това око никога нѣма да прогледне, а ще е източникъ само на зараза, която ще погуби и другото око.

Като най-често заболѣване на очитѣ се смѣтатъ катаритѣ (възпаленията на лигавитѣ ципи). Тѣ се причиняватъ отъ най-различни бактерии и споредъ това протичатъ по-леко или по-тежко. Нападатъ очитѣ въ всички възрасти.

Болниятъ се оплаква отъ глождене, сърбежи, чувство на чуждо тѣло въ окото, свѣтлобоязнь, парене, залѣпване на клепачитѣ (особенно когато отдѣлянията отъ очитѣ сж гнойни). Възпалението се развива бърже и обикновенно заболяватъ и дветѣ очи. При лѣкуване, катарътъ бърже минава, безъ да остави каквито и да е лоши последици въ очитѣ. Но понѣкога протичатъ по-тежко, съ усложнения въ роговицитѣ — явяватъ се язви.

Нѣкога тѣзи катары избухватъ (особенно въ училищата) подъ форма на епидемия и въ такъвъ случай училището трѣбва да се затвори и да се предприеме бързо лѣкуване на заболѣлитѣ.

Често заболяване на очитѣ, особено въ младата възраст и то повече у слаби лимфатични деца, е пролѣтния катаръ. Болестъта се проявява напролѣтъ и такива болни не могатъ да понасятъ свѣтлината и топлината. Протича благоприятно, но понѣкога може да даде усложнения въ роговицата.

Необходимъ е съвета на лѣкаря по отношение заболяванетоъ въ очитѣ и заякване на общото състояние на организма.

Нараняването на очитѣ става най-често въ връзка съ професията. У занаятчиитѣ въ връзка съ упражнявания отъ тѣхъ занаятъ, влизатъ въ очитѣ имъ различни частички: стружки, камъчета, стѣкла, варь, осили (бодването съ осили у селянитѣ, особено ако се случи да е болна слъзната торбичка се получава така наречената жетварска язва, която може да унищожи съвършено окото). Необходимо е при всички тѣзи случаи да се яви пациента при лѣкаря, а не да се лѣкува съ капки, компреси и други. Обикновено тѣзи частички сж остри, забиватъ се въ роговицата и когато се извадятъ нѣкога оставатъ петна по роговицата, които петна намаляватъ зрението на работника. Ето защо работници, които сж изложени на наранявания, силна свѣтлина и топлина: лѣяри, ковачи, работещи съ електричество, трѣбва да носятъ предпазни очила. Отъ голѣмо значение е и доброто освѣтление, което да не заслѣпява очитѣ на работницитѣ, нито да ги кара да напрѣгатъ очитѣ си. Внезапната силна свѣтлина е вредна и може да даде чувство на заслѣпяне, и ако това се случи на единъ работникъ, стоящъ близо до движещи се каиши и шайби, може да струва живота му.

Химически професионални очни заболявания се срѣщатъ у работницитѣ съ олово, и други, които работятъ съ разни газове.

Тъзи, които работятъ съ кожи могатъ да получатъ антраксъ (синята пжпка), която да унищожи цѣлитѣ клепачи, а ако не се взематъ мѣрки и самото око.

Очитѣ не сж пощадени и отъ туморитѣ (буцитѣ). Тѣ могатъ да бждатъ доброкачествени и злокачествени. Може да се развиятъ първично въ самото око. Понѣкога злокачественитѣ буци отъ самото око може да преминатъ въ другъ органъ на човѣшкото тѣло, напр., черния дробъ и др., и да причинатъ смъртъ. Може сжщо тумората: напр. рака отъ другъ органъ вторично да се настани въ окото и да причини поражението му.

При всички новообразувания въ очитѣ трѣбва да се иска съвета на лѣкаря.

Избирането на професия е тѣсно свързано съ здрави очи — особено нѣкои професии изискватъ идеално зрение. Какъ би могълъ единъ авиаторъ, единъ морякъ, единъ желѣзничаръ, да притежава слабо зрение, когато професията имъ е такава, че отъ зрението имъ зависи, както тѣхния животъ, така и живота на много хора.

Архитекти, инженери, лѣкари, учители, чиновници трѣбва да иматъ добро зрение, понеже непрѣкъснато напрѣгатъ очитѣ си. Има хора съ добро зрение, но слѣпи за всички или за отдѣлни цвѣтове. Хора, които не виждатъ червения и зеления цвѣтъ се казватъ далтоници, тѣ се раждатъ съ това заболѣване. Тѣ не могатъ да бждатъ желѣзничари, понеже сигналитѣ се даватъ съ червенъ и зеленъ цвѣтъ, не могатъ да бждатъ техници, нито художници. Изобщо, не могатъ да заематъ служби, кждѣто разпознаването на цвѣтоветѣ е важно.

Ето защо, необходимо е всѣки младъ човѣкъ, преди да избере професията си, преди да опредѣли своето бждаще, да прегледа очитѣ си, да поиска съвета на лѣкари специалисти. Ако не стори това и се открие късно, слабото зрение, много млади сили ще се похабятъ, много млади хора съ ужасъ ще разбератъ, че това, за което съ прахосали години, е неосществимо.

Отъ всичко макаръ и на кратко изложено е ясно, че сж необходими много грижи за опазването и лѣкуването на очитѣ.

Нуждно е повече съзнание у родителитѣ да се не женатъ болни или алкохолици, и ако сж създали болни или предразположени къмъ заболѣвания деца, да взематъ мѣрки за лѣкуването и закрепването имъ. Нуженъ е голѣмъ контролъ отъ страна на родителитѣ върху

подрастващето поколение, като се създадат хигиенични условия за живот.

Декларирането на трипера въ очитѣ на новороденитѣ, като и други заразни очни болести, трѣбва да бѣде задължителенъ.

Необходимъ е честъ медицински прегледъ въ училищата, като особени мѣрки се взематъ за корегирание съ очила зрѣнието на болнитѣ ученици. Въ сѣщото време трѣбва да се бди върху условията при които работи, чете и пише ученикътъ.

Болнитѣ отъ заразителни болести на очитѣ трѣбва да бѣдатъ своевременно отстранявани отъ училище.

При завършване на гимназията, като се има предъ видъ зрѣнието на ученика да се предпази отъ погрѣшно избиране на професия. Нуженъ е повече надзоръ въ работилницитѣ, отъ работодателитѣ, подобрене на условията за работа, вземане мѣрки за запазване очитѣ на работницитѣ (очила и др.).

И най-после, нужно е при всѣко заболѣване на очитѣ, дори често пѣти невинно на гледъ, да се прибѣгне до съвета на лѣкаря, и ако е необходимо лѣкуване, то това лѣкуване да се извърши своевременно и систематично. Само при тѣзи условия, голѣмия процентъ на слѣпи въ България може да се намали и хиляди нещастници осждени на вѣчна тъмнина, ще могатъ да бѣдатъ работоспособни, полезни граждани на себе си и обществото и радващи се на най-голѣмото човѣшко благо — слънцето, свѣтлината.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.